

Diskuse na aktuální téma

MOBILITA STUDENTŮ A AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ VYSOKÝCH ŠKOL

Mgr. Monika Mudříková

Ing. MUDr. Miroslav Prádka, Ph.D.

Doc. Ing. Iva Ritschelová, CSc.

Mobilita studentů a akademických pracovníků vysokých škol je charakteristická pro vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Zvyšováním atraktivity a konkurenceschopnosti našich vysokých škol vyvoláme silnější zájem zahraničních studentů, aby přijížděli ve větším počtu na studijní pobyty k nám a jejich počet se postupně začal vyrovnávat s počtem našich studentů vyjíždějících na zahraniční vysoké školy. Zapojení vysokých škol i studentů do tohoto procesu jako aktivních a konstruktivních partnerů je nutné.

Vysoké školy v České republice reagují na tyto výzvy implementací myšlenek Boloňského procesu, restrukturalizací studijních programů, intenzivnější spoluprací se zahraničními partnery a podporou a využíváním mezinárodních vzdělávacích programů, mezi nimiž má svoje prioritní postavení vzdělávací program Evropské unie SOCRATES.

Redakce AULY se obrátila s dotazy k této problematice na zástupce vybraných vysokých škol.

Na otázky odpověděli:

Mgr. Monika Mudříková,
ředitelka Zahraničních vztahů Západočeské univerzity
v Plzni

Ing. MUDr. Miroslav Prádka, Ph.D.,
prorektor pro vědu, výzkum a zahraniční vztahy
Ostravské univerzity v Ostravě

Doc. Ing. Iva Ritschelová, CSc.,
prorektorka pro vědu a zahraniční vztahy Univerzity
J.E. Purkyně v Ústí nad Labem

1. Jaké jsou zkušenosti s mobilitou studentů a akademických pracovníků na Vaší vysoké škole?

M. Mudříková:

Západočeská univerzita v Plzni je zapojena do dvou významných vzdělávacích programů Evropské komise, které podporují výjezdy studentů i akademických pracovníků. Jedná se o program studijních stáží SOCRATES/Erasmus a program pracovních stáží Leonardo da Vinci. Samozřejmě, že výjezdy studentů a akademických pracovníků do zahraničí se realizují

také mimo rámec těchto programů, např. díky stipendiím MŠMT.

Mezi studenty je o stáže velký zájem i přesto, že výše grantů z uvedených evropských programů se snižuje. Snažíme se studentům vysvětlit, že granty, které dostávají jsou stále nad průměrem grantů v ostatních zemích EU. Největší zájem je o anglicky mluvící země, na druhém místě o německy mluvící země. V současnosti máme opravdu velký počet partnerů a snažíme se spolupráci spíše zintenzivňovat.

Staráme se také o to, aby k nám přijíždělo více zahraničních studentů a daří se nám toto číslo sice pomalu, ale přesto zvyšovat. Jsme rádi, že v tomto nám začali pomáhat naši domácí studenti, kteří na Západočeské univerzitě v Plzni budují tzv. buddy system, který funguje i na jiných českých a zahraničních vysokých školách. Vždy jeden český student pomáhá jednomu zahraničnímu studentovi, aby se během svého studijního pobytu necítil ztracen v zemi, kterou nezná.

Díky existujícímu kreditnímu systému u nás funguje přenos kreditů jak za studijní stáže v zahraničí, tak dokonce za pracovní zahraniční stáže. Ze zpráv studentů, týkajících se jejich studijních i pracovních stáží vyplývá, že studenti chápou svůj pobyt v zahraničí jako obrovskou příležitost a většinou jsou s touto zkušeností velmi spokojeni. Svědčí o tom mimo jiné i to, že ti, kteří se vrátí z podobné zahraniční cesty, se snaží vyhledávat další možnosti studia či praxe v zahraničí.

M. Prádka:

V současnosti je většina mobilit na Ostravské univerzitě v Ostravě (OU), a to jak mobilit studentských, tak mobilit akademických pracovníků, realizována v rámci programu SOCRATES/Erasmus.

U obou typů mobilit zcela převládají kladné zkušenosti, snažíme se tudíž v maximální míře využít možností, které program nabízí a celkový počet mobilit navyšovat. V rámci utváření profilu absolventa univerzity je navíc krajně žádoucí zkušenost s pobytem na partnerské zahraniční univerzitě.

Menší část mobilit uskutečňovaných na OU představují odborné praxe studentů a absolventů v rámci

programu Leonardo da Vinci, tato aktivita je však v začátcích.

I. Ritschelová:

Internacionalizace vysokoškolského studia, intenzivní spolupráce se zahraničními vysokoškolskými univerzitami a zvyšování mobility jsou považovány na naší univerzitě za důležitou součást zkvalitňování vzdělávacího procesu studentů i rozvoje vědecké a pedagogické spolupráce akademických pracovníků. Proto se intenzivně snažíme o výraznější zapojení univerzity do řady programů mobilit Evropské unie.

Mezi významné priority naší univerzity patří rozvoj mobilit v rámci programu SOCRATES/Erasmus, uzavírání nových bilaterálních smluv a zvyšování počtu vyjíždějících studentů a pedagogů. V posledních letech se nám podařilo počty vyjíždějících studentů meziročně zdvojnásobovat.

Jen v programu SOCRATES/Erasmus vyjede v akademickém roce 2004/2005 téměř 180 studentů na 49 evropských univerzit oproti 28 studentům před třemi lety. Zahrneme-li i program na podporu internacionalizace rozvojových programů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a další programy, je to dalších 50 našich studentů studujících v roce 2004 v zahraničí.

K rozvoji mobility našich studentů výrazně přispívá zvyšování jejich informovanosti. Za tím účelem pořádáme informační semináře o možnostech studia v zahraničí a využíváme univerzitní časopis. S každým zájemcem o studium v zahraničí je individuálně hledáno řešení, odpovídající jeho schopnostem a v maximální možné míře i jeho požadavkům. Zřídili jsme databázi zájemců o studium v zahraničí a již druhým rokem jsou na webových stránkách univerzity zveřejňovány závěrečné zprávy ze studijních pobytů v zahraničí, kde se účastníci programu dělí o své pozitivní i negativní poznatky.

Naši pedagogové hodnotí mobilitu pozitivně, a to zejména z hlediska jejího přínosu pro jejich osobní rozvoj a rozvoj mezinárodní spolupráce jejich pracoviště. Významným trendem v oblasti mobilit akademických pracovníků na naší univerzitě je skutečnost, že se stále intenzivněji zapojují mladí pedagogové. Zvyšující se zájem je opět možné deklarovat na čís-

lech. V akademickém roce 2004/2005 vyjede v rámci programu SOCRATES/Erasmus 100 akademických pracovníků oproti 20 před třemi lety.

2. Jaké jsou problémy při realizaci výjezdů studentů a akademických pracovníků a při přijímání zahraničních studentů a učitelů? Máte na Vaší vysoké škole potíže s uznáváním studia získaného v zahraničí? Pokud ano, jaké?

M. Mudříková:

Problémem je výše grantu, která předpokládá finanční spoluúčast ze strany studenta nebo ze strany univerzity, pokud jde o akademického pracovníka. Někdy úzká nabídka předmětů vyučovaných v angličtině (na obou stranách – české i zahraniční) brání větší mobilitě studentů na konkrétní vysokou školu. V některých případech je problémem i rychlost komunikace, s níž partneři především ze zemí jižní Evropy (Řecko, Španělsko, Itálie, Francie apod.) odpovídají na naši korespondenci.

M. Prádka:

Zásadní problémy nemáme. Občas se však mohou vyskytnout určité komplikace, kterým se snažíme předcházet. U studentských mobilit je v tomto směru klíčová snaha dostat požadavkům ECTS. Proto u vyjíždějících studentů požadujeme, aby všechny parametry mobility byly jasně dohodnuty ještě před jejím uskutečněním, u přijíždějících studentů se pak snažíme v maximální možné míře vytvořit nabídku podle požadavků partnerské organizace. Mobility akademických pracovníků běží prakticky bez jakýchkoli obtíží.

I. Ritschelová:

S uspokojením mohu konstatovat, že řada problémů, které provázely ještě před několika lety mobilitu našich studentů a akademických pracovníků, byla vyřešena. Podíváme-li se zpět, můžeme konstatovat, že většina problémů byla spojena s nepropracovanými technicko-administrativními postupy při organizaci a realizaci mobilit a dále pak nízkou informovaností studentů a akademických pracovníků. Vedle některých problémů, které ještě přetrvávají neboť jejich řešení vyžaduje komplexnější změny, se začínají objevovat i nové.

Jedním z vážných a přetrvávajících problémů bránících dle mého názoru razantnějšímu rozvoji mobilit je nedostatečné, resp. žádné ohodnocení těchto aktivit v procesu evaluace jak vysoké školy jako celku, tak i v procesu evaluace samotných akademických pracovníků. Přitom asi většina z nás bude souhlasit s tím, že internacionalizace vysokých škol ve všech oblastech velmi úzce souvisí s rozvojem a kvalitou činnosti vysokých škol i s kvalitou jejich studijních programů.

Dalším problémem, se kterým se dnes setkáváme, je skutečnost, že u studentů se zájem o studium v zahraničí stále zvyšuje, ale ne vždy se nám daří najít odpovídající partnery a samozřejmě ne vždy nalezneme u potenciálního partnera odpovídající zájem. Je třeba se připravit na situaci, kdy získávání nových partnerů, zejména ze strany univerzit v západní Evropě, bude stále obtížnější a bez zajímavé nabídky ze strany naší univerzity neobstojíme.

Zcela novým problémem je skutečnost, že studenti si ještě nenašli cestu k univerzitám nových členských zemí EU. Máme uzavřeny nové smlouvy s univerzitami v Polsku, Maďarsku, Slovinsku a Slovensku, zájem ze strany studentů však není tak velký, jak jsme očekávali. To nám trochu komplikuje situaci s vyplácenými průměrnými granty. Na naší univerzitě již několik let poměrně výrazně diverzifikujeme výši grantů pro vyjíždějící – studenty i pedagogy. Vysoké granty (450 Eur/měsíc) mají studenti pro země jako je UK, skandinávské země atp., naopak nižší (kolem 350 Eur/měsíc) jsou pro sousední Německo, Itálii, Portugalsko atp. Nové členské země EU mají z titulu nižších životních nákladů granty ještě nižší. Pokud se nám nepodaří naplnit předpokládané výjezdy do těchto zemí, můžeme se dostat do problému s dodržováním průměrné výše grantu. Abychom tomuto předešli, vyplácíme studentům s vyšším grantem tento ve dvou splátkách a smluvně máme ošetřenu možnost případného snížení grantu až na 350 Eur/měsíc. Zatím k takovéto situaci nedošlo a já věřím, že až se studenti seznámí blíže s prostředím nových členských zemí EU, bude zájem narůstat i o tyto státy.

V souvislosti s uznáváním studia absolvovaného v zahraničí je třeba přiznat, že zpočátku měli studenti problémy. Někteří akademičtí pracovníci odmítali studentům uznat předměty, jejichž sylaby plně neodpovídaly našim. Problém byl i s uznáváním těchto předmětů alespoň jako volitelných. V posledních

dvou letech se situace výrazně zlepšila. Studenti jsou vedeni k tomu, aby své záměry (zapisované předměty) konzultovali předem na svých fakultách/katedrách. Pravomoc rozhodovat o uznání předmětu a získání odpovídajícího počtu kreditních bodů je v rukou proděkanů pro studium nebo děkanů příslušné fakulty a nutno říci, že ti se snaží v poslední době vycházet studentům v maximální možné míře vstříc.

Samozřejmě, že v situaci, kdy student přijede ze zahraničí a předloží doklad o absolvování zcela jiných předmětů, než které byly schváleny před jeho odjezdem, se může stát, že mu některé uznány nebudou.

3. Jaká opatření by podle Vašeho názoru přispěla k dalšímu rozvoji mobility studentů a akademických pracovníků Vaší vysoké školy?

M. Mudříková:

Jak už jsem uvedla, zájem ze strany studentů je velký a vcelku převyšuje naši nabídku. Pokud jde o mobilitu akademických pracovníků, domnívám se, že je také poměrně vysoká, i když jí brání finanční spoluúčast univerzity. Je trochu škoda, že na přednáškové pobyty do zahraničí vyjíždějí velmi často stále tíž aktivní akademičtí pracovníci (u studentů toto není možné). Přestože se snažíme šířit informace o těchto evropských programech, stále je mezi akademickými pracovníky dost těch, kteří o nich nevědí. Jinou otázkou je jejich motivace pro zapojení se do těchto programů. Akademičtí pracovníci se cítí velmi zaneprázdněni svými každodenními pracovními povinnostmi a nezbývá jim čas na vzdělávací programy, které také nejsou tak finančně zajištěné jako např. výzkumné grantové projekty apod. Mnohé z nich odrazuje i příliš velká administrativa spojená s evropskými vzdělávacími programy. Přestože s administrativní zátěží pomáhá u nás na univerzitě útvar Zahraniční vztahy, i tak jí zbývá ještě dost pro učitele. Podle mého názoru by významné zjednodušení administrativy, spjaté s evropskými vzdělávacími projekty, mohlo vést ke zvýšení zájmu o ně ze strany akademických pracovníků.

M. Přádka:

Domnívám se, že u mobilít programu SOCRATES/Erasmus bude velmi důležité udržet dostatečnou míru finanční podpory. Současný pokles finanční podpory u studentských mobilít nutí studenty stále více se zamýšlet nad otázkou efektivity a přínosu návštěvy partnerské univerzity. A to je jednoznačně správné. Na druhé straně by však další pokles finanční podpory mohl způsobit odliv zájmu o tuto aktivitu, což by bylo velmi nepříznivé.

Vzhledem k dosavadnímu vysokému přínosu programu mobilít studentů a akademických pracovníků by mělo zajištění dostatečné finanční podpory zůstat prioritou.

I. Ritschelová:

K výraznějšímu rozvoji mobilít na úrovni naší univerzity, ale předpokládám, že i na řadě jiných, by jednoznačně přispělo zvýšení nabídky studijních programů v cizích jazycích. Chce-li univerzita vysílat své studenty a akademické pracovníky do zahraničí, musí se snažit o to, aby se naopak i ona stala atraktivním místem pro zahraniční studenty a pedagogy. Zároveň si je třeba otevřeně přiznat, že pražské univerzity mají určitou geografickou výhodu, a my, mimopražské univerzity, se musíme snažit naši nabídku stále zlepšovat, abychom zaujaly.

Rozvoji mobilít obecně by dle mého názoru významně přispělo také zohlednění zahraničních aktivit vysokoškolské instituce při jejím kvalitativním hodnocení, příp. při rozdělování finančních prostředků. Z hlediska strategie dlouhodobějšího rozvoje mobilít v ČR by bylo zřejmě vhodné si ujasnit záměry a definovat strategické cíle v dané oblasti a tyto porovnat s objemy finančních prostředků, které je možné, reálné a racionální do této oblasti uvolňovat. Pokud by i nadále byla snaha podporovat extenzivní vývoj mobilít, a to nikoliv navyšováním celkového objemu finančních prostředků, ale cestou snižování průměrného grantu, bude zřejmě toto provázáno snížením zájmu o výjezdy.

Redakce Auly srdečně děkuje účastníkům diskuse za aktivní spolupráci při zpracování odpovědí na naše otázky.

Připravila J. Bašťová